

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31.03.2009, sp. zn. 29 Odo 1343/2006, ECLI:CZ:NS:2009:29.ODO.1343.2006.1

Číslo: 58/2010

Právní věta: Uhradí-li zástavní dlužník z titulu zástavního práva váznoucího na majetku v jeho vlastnictví za osobního dlužníka zástavnímu věřiteli zajištěnou pohledávku nebo přivodí-li zánik zástavního práva tím, že složí cenu zástavy, a není-li zde jiné dohody mezi ním a osobním dlužníkem, má právo domáhat se v rozsahu takové úhrady vůči osobnímu dlužníku vydání bezdůvodného obohacení podle ustanovení § 454 obč. zák. Totéž platí, jestliže zástavní právo zanikne tím, že zástavní dlužník strpí realizaci zástavního práva zpeněžením zástavy; a to bez zřetele k tomu, zda ke zpeněžení zástavy došlo proti jeho vůli (že na něm bylo vynuceno). Pohledávka zástavního dlužníka přihlášená do konkursu vedeného na majetek osobního dlužníka podle zákona č. 328/1991 jako vázaná na podmínku, že dojde ke zpeněžení zástavy v konkursu, se stane nepodmíněnou jen v rozsahu, v němž bylo v konkursu dosaženo čistého výtěžku zpeněžení zástavy. Zástavní dlužník, který přihlásil pohledávku do konkursu vedeného na majetek osobního dlužníka podle zákona č. 328/1991 jako vázanou na podmínku, že dojde ke zpeněžení zástavy, nemůže ohledně této pohledávky vykonávat hlasovací právo na schůzi věřitelů, které se s hlasovacím právem ohledně téže pohledávky účastní zástavní věřitel.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 31.03.2009

Spisová značka: 29 Odo 1343/2006

Číslo rozhodnutí: 58

Číslo sešitu: 5-6

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla:

Předpisy:

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Rozsudkem ze dne 31. 10. 2005 rozhodl M ě s t s k ý s o u d v P r a z e o žalobě žalobkyně (JUDr. J. V., jako správkyň konkursní podstaty úpadkyně Č., s. r. o. /dále též jen „úpadkyně Č.“/) směřující vůči žalovanému (JUDr. P. N., jako správci konkursní podstaty úpadkyně S., spol. s r. o. v likvidaci) tak, že určil, že pohledávka žalobkyně ve výši 25 679 312,67 Kč, vázaná na podmínku, přihlášená do konkursního řízení úpadkyně S., vedeného u Městského soudu v Praze pod sp. zn. 89 K 10/2001, je po právu a jde o pohledávku druhé třídy (bod I. výroku). Dále rozhodl o nákladech řízení (bod II. výroku).

K odvolání žalovaného V r c h n í s o u d v P r a z e rozsudkem ze dne 4. 5. 2006 potvrdil rozsudek

soudu prvního stupně.

Odvolací soud přitakal soudu prvního stupně v závěru, že dojde-li k uspokojení zajištěné pohledávky zástavního věřitele zpeněžením zástavy, má zástavní dlužník (jde-li o osobu odlišnou od dlužníka osobního) vůči osobnímu dlužníku právo postihu (regresu).

Při absenci příslušné úpravy takového postihu v právních předpisech pak k závěru soudu prvního stupně o nutnosti analogického užití ustanovení § 550 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, poznamenal, že nárok podle tohoto ustanovení je v poměru speciality k ustanovení § 454 obč. zák. Dále uvedl, že zákonodárce upravil regres pouze v případě plnění ručitele za osobního dlužníka a není žádného rozumného důvodu, aby ten, z jehož majetku se zajištění realizovalo, měl odlišné postavení při ručení a zajištění zástavním právem.

Není-li mezi zástavním dlužníkem a osobním dlužníkem žádný právní vztah, pak i v případě realizace uhrazovací funkce zástavního práva vzniká zástavnímu dlužníku vůči osobnímu dlužníku právo na vydání bezdůvodného obohacení podle § 454 obč. zák.

Odvolací soud rovněž nesouhlasil s argumentem odvolatele, podle které by pohledávka mohla být zjištěna, jen kdyby zástavní dlužník skutečně plnil do konkursní podstaty úpadkyně S. (kdyby vyplatil zajištěnou pohledávku nebo složil cenu zástavy). K tomu uvedl, že výzva dle § 27 odst. 5 zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, umožňuje zástavci (správně /přesněji/ zástavnímu dlužníkovi), aby se vyhnul povinnosti strpět zpeněžení zástavy. To však neznamená, že nevyužije-li této možnosti, mělo by se zhoršit jeho právní postavení co do práva na regresní náhradu.

Realizací zástavy vznikne žalobkyni právo na náhradu toho, co z jejího majetku ušlo ve prospěch uspokojení dluhu úpadkyně S.

Za trvání konkursu vedeného na majetek úpadkyně S. je nutno hledět na majetek úpadkyně Č. jako na majetek úpadkyně S. s tím, že se zástavnímu věřiteli může dostat plnění ze zajištění zástavou pouze prostřednictvím konkursu vedeného na majetek úpadkyně S. a za předpokladu, že svou zajištěnou pohledávku v konkursu vedeném na majetek osobního dlužníka řádně přihlásil; potud odvolací soud odkázal také na „rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 19. 4. 2001, sp. zn. [32 Cdo 2584/98](#)“ (jde o rozsudek Nejvyššího soudu uveřejněný pod číslem 74/2001 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek – dále též jen „R 74/2001“).

Jakmile bude v konkursu vedeném na majetek úpadkyně S. zpeněžena věc úpadkyně Č., vznikne úpadkyni Č. pohledávka ve výši náhrady plnění poskytnutého zástavnímu věřiteli, a to maximálně do výše přihlášené pohledávky zástavního věřitele. Takto vzniklá pohledávka bude v konkursu vedeném na majetek osobního dlužníka poměrně uspokojena, aniž by bylo rozhodující, jaký výtěžek bude dosažen zpeněžením zastavených věcí, uzavřel odvolací soud.

Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalovaný dovolání, jehož přípustnost opírá o ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, namítaje, že je dán dovolací důvod uvedený v § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř., tedy že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci a požaduje, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Zásadní právní význam napadeného rozhodnutí spatřuje dovolatel v tom, že rozhodovací praxe soudů při řešení obdobných věcí není jednotná, upozorňuje v této souvislosti na jiné rozhodnutí téhož soudu prvního stupně (ze dne 18. 1. 2006, sp. zn. 18 Cm 66/2002).

V mezích uplatněného dovolacího důvodu dovolatel shrnuje východiska, z nichž při formulaci svých závěrů vyšel odvolací soud. V tomto ohledu souhlasí toliko s názorem, že úprava možného postihu

(regresu) zástavního dlužníka vůči dlužníku osobnímu pro případ, že věřitelova pohledávka bude uspokojena zpeněžením zástavy, není v žádném předpisu výslovně upravena. Kritice naopak podrobuje závěr, že není žádný rozumný důvod, aby ten, z jehož majetku se zajištění realizovalo, měl odlišné postavení v případě ručení oproti zajištění zástavním právem.

Odlišné postavení subjektu z jehož majetku se zajištění realizovalo, je dle dovolatele dáno právě povahou použitého zajišťovacího instrumentu.

Podstatou ručení je (písemné) prohlášení osoby odlišné od osobního dlužníka (ručitele) obsahující jeho závazek uspokojit konkrétní pohledávku věřitele (splatit dluh), jestliže ji neuspokojí osobní dlužník.

Podstatou zástavního práva není závazek zástavního dlužníka uspokojit konkrétní pohledávku věřitele (splatit dluh), ale strpět uspokojení věřitelovy pohledávky ze zástavy jejím zpeněžením, jestliže ji neuspokojí osobní dlužník.

Oprávnění ručitele, který dluh splnil, požadovat na dlužníkovi náhradu za plnění poskytnuté věřiteli je tzv. zákonnou cesí a nikoliv nárokem na vydání bezdůvodného obohacení získaného plněním za jiného (ručitel sice plnil za dlužníka avšak na základě své právní povinnosti vůči němu založené ručitelským závazkem vůči věřiteli).

Obdobnou zákonnou cesí v případě zástavního práva však zákon nezná a nelze ji (dle dovolatele mínění) založit v soudním rozhodování. Při použití zástavního práva, jako instrumentu zajištění totiž zástavnímu dlužníku nevzniká závazek uspokojit konkrétní pohledávku věřitele (splatit dluh), neučiní-li tak dlužník sám. Zástavní dlužník tedy neplní dluh osobního dlužníka, takže na něj ani nemůže přejít právo věřitele na splnění dluhu. Cese věřitelova práva je tu z podstaty věci vyloučena.

Není-li závazkem zástavního dlužníka plnit (pohledávku věřitele), nemůže být realizací zástavního práva plnění v podobě splacení dluhu osobního dlužníka. Realizací zástavního práva není za dlužníka plněno, co po právu měl plnit sám a ten se tedy nemůže bezdůvodně obohatit. Zástavní dlužník proto po osobním dlužníkovi nemůže požadovat regres ze žádného titulu; osobní dlužník neobdržel od zástavního dlužníka žádné plnění a nemá mu tedy co vracet.

Kdyby ovšem zástavní dlužník plnil věřiteli na úhradu dluhu osobního dlužníka (například ve snaze odvrátit hrozbu zpeněžení zástavy), plnil by za dlužníka, co po právu měl plnit sám a dlužník by se (jen) v takovém případě bezdůvodně obohatil. Zástavnímu dlužníku, jenž pouze trpně očekává zpeněžení zástavy, žádná pohledávka za dlužníkem nevzniká a tak nemá co do konkursu přihlašovat.

Dovolatel usuzuje, že předestřený názor respektuje i text ustanovení § 20 odst. 4 ZKV; v něm zákonodárce jednoznačně vychází z principu, že podmíněně lze přihlásit pohledávku vzniklou (v budoucnu) z právního důvodu plnění vůči věřiteli (to v případě ručení) anebo (obdobně) z právního důvodu plnění do konkursní podstaty osobami, jejichž věci, práva nebo pohledávky zajišťují pohledávky oddělených věřitelů vůči úpadci.

Podmínkou, na niž je vázána přihlašovaná pohledávka ručitele, je (dle dovolatele) splnění ručitelského závazku ručitelem, nikoliv tedy např. výkon soudního rozhodnutí ukládajícího ručiteli povinnost splnit svůj ručitelský závazek vůči ručiteli (typicky při směnečném rukojemství).

Uvádí-li § 20 odst. 4 ZKV v poslední větě, že obdobně přihlašují své pohledávky i osoby, jejichž věci práva nebo pohledávky zajišťují pohledávky oddělených věřitelů vůči úpadci, má být ona „obdoba“ vztažena ke splnění zajišťovaných povinností „oddělenými dlužníky“, tj. k jejich plnění do konkursní podstaty na základě výzvy správce konkursní podstaty.

Jinak řečeno – pokračuje dovolatel – jde jen a pouze o tzv. „dobrovolné plnění do konkursní podstaty

osobního dlužníka“. Přihlášení pohledávky vázané na jinou podmínku než tu, že k výzvě správce konkursní podstaty bude osoba uvedená v § 27 odst. 5 ZKV plnit do konkursní podstaty osobního dlužníka, nepřichází za současně platné právní úpravy v úvahu.

Na podporu tohoto názoru cituje dovolatel z díla Zelenka, J. – Maršíková, J.: *Zákon o konkursu a vyrovnání a předpisy souvisící – komentář*, 2. vydání, Praha, Linde 2002, str. 698 pasáž, podle které: „Pokud povinná osoba (...) chce, aby její pohledávka za úpadcem (...) byla uspokojena v konkursu, je třeba, aby tuto pohledávku taková osoba do konkursu včas sama přihlásila (tj. do konce lhůty uvedené v § 22 odst. 2) a to jako pohledávku vázanou na podmínku (že bude plnit do konkursní podstaty) ještě předtím, než ji pohledávka za úpadcem vůbec vznikne.“

Z uvedeného podle dovolatele plyne, že zákon o konkursu a vyrovnání neumožňuje přihlásit pohledávku vázanou na splnění podmínky „prodeje zástavy“ (jak učinila žalobkyně). Možné je přihlásit jen pohledávku vázanou na podmínku plnění dluhu úpadce buďto věřiteli (při ručení) nebo do konkursní podstaty (na základě výzvy správce konkursní podstaty dle § 27 odst. 5 ZKV).

Za vadný pokládá dovolatel i závěr odvolacího soudu o výši pohledávky. Jestliže odvolací soud dospěl k závěru, že „realizací zástavy vznikne žalobci právo na náhradu toho, co z jeho majetku ušlo ve prospěch uspokojení dluhu“ osobního dlužníka, respektive (jak uvedeno výše) vznikne pohledávka ve výši náhrady plnění, jež bude poskytnuto zástavnímu věřiteli, pak měla být stejně formulována i výše (budoucí) pohledávky v přihlášce i ve výroku o určení pravosti pohledávky, což se nestalo.

Ve výši určené výrokem soudu (25 679 312 Kč) neexistovala pohledávka v době přihlášení ani v době rozhodování soudů o její pravosti, přičemž je možné, že v této výši nebude existovat ani při rozvrhu; výše náhrady plnění poskytnutého zástavnímu věřiteli totiž může být jiná než určená částka.

Žalobkyně ve vyjádření nemá dovolání za přípustné ani za důvodné.

Otázku, zda zástavní dlužník může přihlásit pohledávku do konkursního řízení vedeného na majetek osobního dlužníka jako podmíněnou dle ustanovení § 20 odst. 4 ZKV má za vyřešenu (kladně) usnesením Vrchního soudu v Praze ze dne 2. 9. 2005.

Dále žalobkyně zdůrazňuje, že zákon o konkursu a vyrovnání dává (v § 20 odst. 4) osobě, jejíž věci, práva nebo pohledávky zajišťují pohledávku odděleného věřitele, možnost přihlásit pohledávku jako pohledávku podmíněnou bez ohledu na to, zda plnila dobrovolně na základě výzvy správce konkursní podstaty, nebo zda došlo k realizaci zástavního práva prodejem zástavy. Přihlášení pohledávky jako podmíněné (vázané na prodej zástavy a uspokojení pohledávky věřitele ve výši odpovídající výši přihlášené pohledávky) je proto v souladu s ustanovením § 20 odst. 4 ZKV.

K regresu zástavního dlužníka vůči dlužníku osobnímu žalobkyně uvádí, že právo na náhradu plnění poskytnutého zástavnímu věřiteli ze zpeněžení zástavy zástavní dlužník má; tam, kde zástavce je odlišný od osobního dlužníka, lze totiž tento způsob zajištění pohledávky považovat za určitý způsob ručení, kdy dochází k věcnému ručení, nikoliv k ručení osobnímu (potud žalobkyně odkazuje na názor formulovaný v díle Jehlička, O. – Švestka, J. – Škárková, M. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 8. Vydání. Praha, C. H. Beck, 2003, str. 449). Dle žalobkyně není odůvodněné znevýhodňovat zástavního dlužníka oproti ručiteli, co do možnosti následného postihu osobního dlužníka. V takovém případě by se osobní dlužník bezdůvodně obohatil, neboť za něj byl uhrazen dluh, který měl po právu plnit sám.

Institut zástavního práva nemá vést v případě prodlení osobního dlužníka k faktickému převzetí dluhu zástavním dlužníkem, bez následných negativních dopadů na osobního dlužníka, nýbrž pouze k lepšímu postavení věřitele při neplnění dluhu osobním dlužníkem a k možnosti zástavního věřitele

uspokojit svou pohledávku ze zpeněžení zástavy. Kdyby zástavní dlužník neměl právo následného postihu vůči osobnímu dlužníkovi, institut zástavního práva by v případech, kdy zástavcem je osoba odlišná od osobního dlužníka, ztrácel svůj zajišťovací charakter, neboť pro osobního dlužníka by pak bylo výhodné neplnit svůj dluh vůči zástavnímu věřiteli a ponechat úhradu pohledávky na plnění z výtěžku prodeje věci jiného vlastníka, uzavírá žalobkyně.

N e j v y š š í s o u d dovolání zamítl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Zákonem č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčním zákonem), byl s účinností od 1. 1. 2008 zrušen zákon o konkursu a vyrovnání (§ 433 bod 1. a § 434), s přihlédnutím k § 432 odst. 1 insolvenčního zákona se však pro konkursní a vyrovnací řízení zahájená před účinností tohoto zákona (a tudíž i pro spory vedené na jejich základě) použijí dosavadní právní předpisy (tedy vedle zákona o konkursu a vyrovnání, ve znění účinném do 31. 12. 2007, i občanský soudní řád, ve znění účinném do 31. 12. 2007).

V průběhu dovolacího řízení (29. 8. 2007) došlo ke změně správce konkursní podstaty úpadkyně S. a Nejvyšší soud proto jako se žalovaným dále jednal s novým správcem konkursní podstaty úpadkyně S., N. T.

Dovolání proti rozsudku odvolacího soudu výslovně směřuje „do všech jeho výroků“ tedy i proti druhému výroku o nákladech odvolacího řízení a proti té části prvního výroku, kterou byl rozsudek soudu prvního stupně potvrzen ve výroku o nákladech řízení. Potud ovšem dovolání nejen není odůvodněno, nýbrž je také (bez dalšího) nepřípustné, čemuž ve shodě s § 243b odst. 5 a § 218 písm. c) o. s. ř. odpovídá (druhý) výrok o odmítnutí této části dovolání (srov. i usnesení Nejvyššího soudu uveřejněné pod číslem 4/2003 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

Dovolání proti potvrzujícímu výroku rozsudku odvolacího soudu ve věci samé shledává Nejvyšší soud přípustným podle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. za účelem zodpovězení otázky, zda a z jakého titulu náleží zástavnímu dlužníku, který strpěl prodej zástavy, vůči osobnímu dlužníku následný postih (regres), jakož i otázky, za jakých předpokladů může zástavní dlužník svou případnou pohledávku přihlásit do konkursu vedeného na majetek osobního dlužníka jako vázanou na splnění podmínky. Potud jde o otázky v dovolacím řízení v této podobě dosud neřešené.

Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (a se zřetelem ke způsobu, jímž byla založena přípustnost dovolání, ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

Pro právní posouzení věci jsou pak rozhodné především skutkové závěry, podle kterých:

- 1) Pozdější úpadkyně S. jako dlužník uzavřela s I. bankou, a. s. (dále též jen „banka“), jako věřitelkou dne 9. 3. 1998 úvěrovou smlouvu, na jejímž základě jí byl poskytnut kontokorentní úvěr ve výši 20 000 000 Kč, který vyčerpala a který měla celý splatit do 30. 6. 2000, což se

nestalo.

2) Pozdější úpadkyně Č. jako zástavní dlužnice uzavřela s bankou jako zástavní věřitelkou dne 1. 2. 1999 zástavní smlouvu k zajištění pohledávky banky vůči pozdější úpadkyni S. z úvěrové smlouvy označené pod bodem 1). Jako zástava sloužily nemovitosti ve vlastnictví pozdější úpadkyně Č. Zástavní právo podle této smlouvy bylo vloženo do katastru nemovitostí.

3) Konkurs na majetek úpadkyně Č. byl prohlášen 30. 7. 2001 a konkurs na majetek úpadkyně S. byl prohlášen 8. 8. 2001.

4) Banka přihlásila zajištěnou pohledávku z úvěrové smlouvy ve výši 25 679 312,67 Kč do konkursu vedeného na majetek úpadkyně S. s právem na oddělené uspokojení ze zástavního práva a v tomto rozsahu byla pohledávka zjištěna.

5) Dovatel sepsal zastavené nemovitosti ve vlastnictví úpadkyně Č. do majetku konkursní podstaty úpadkyně S. postupem podle § 27 odst. 5 ZKV.

6) Žalobkyně jako správce konkursní podstaty úpadkyně Č. přihlásila 7. 2. 2002 do konkursu vedeného na majetek úpadkyně S. pohledávku ve stejné výši jako banka, a to jako vázanou na podmínku formulovanou jako „prodej zástavy“.

7) Dovatel popřel žalobkyní přihlášenou pohledávku co do základu i výše při zvláštním přezkumném jednání konaném 11. 11. 2002.

Podle ustanovení § 20 odst. 4 ZKV platí, že přihlásit lze i pohledávku vázanou na podmínku. Ručitel takto přihlašuje svoji pohledávku, která mu vůči úpadci vznikne, bude-li za něho plnit jeho závazek vůči věřiteli. Obdobně přihlašují své pohledávky i osoby, jejichž věci, práva nebo pohledávky zajišťují pohledávky oddělených věřitelů vůči úpadci (§ 27 odst. 5 ZKV).

Ustanovení § 27 odst. 5 ZKV pak určuje, že osoby, jejichž věci, práva nebo pohledávky zajišťují pohledávky (§ 28 ZKV) vůči úpadci, správce vyzve, aby do 30 dnů vyplatily ve prospěch konkursní podstaty zajištěné pohledávky nebo aby ve stejné lhůtě složily cenu věci, práva nebo pohledávky, jimiž je pohledávka zajištěna. Nevyplatí-li uvedené osoby zajištěnou pohledávku nebo nesloží-li cenu věci, práva nebo pohledávky, zapíše správce věc, právo nebo pohledávku do soupisu podstaty (§ 18 ZKV). Věci, které zajišťují pohledávky oddělených věřitelů, lze zpeněžit ve veřejné dražbě. Ustanovení tohoto odstavce neplatí, jde-li o ručitele včetně bankovní záruky a zvláštních případů ručení (např. směnečné rukojemství, záruky poskytnuté věřitelem na zajištění celního dluhu).

V této podobě platila citovaná ustanovení zákona o konkursu a vyrovnání již v době přihlášení pohledávky žalobkyně do konkursu vedeného na majetek úpadkyně S. a do 31. 12. 2007 nedoznala změn.

K otázkám, jež se otevírají dovolacímu přezkumu, uvádí Nejvyšší soud následující:

1) K regresnímu nároku zástavního dlužníka, jenž z titulu zástavního práva plnil věřiteli na úhradu zajištěné pohledávky.

K povaze zástavního práva v porovnání s institutem ručení se Nejvyšší soud vyslovil např. již v rozsudku uveřejněném pod číslem 18/2006 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále též jen „R 18/2006“), na který v podrobnostech odkazuje.

Jak ručení tak zástavní právo mají subsidiární a akcesorickou povahu.

Subsidiarita zástavního práva vyjadřuje, že jde o podpůrný zdroj uspokojení pohledávky zástavního věřitele, který se uplatní jen tehdy, jestliže pohledávka nebyla dlužníkem dobrovolně splněna a ani nezanikla jiným způsobem. Akcesorickým je zástavní právo zejména proto, že vzniká pouze tehdy, vznikla-li platně také pohledávka, k jejímuž zajištění má sloužit (shodně srov. též rozsudek Nejvyššího soudu uveřejněný pod číslem 64/2004 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek). Akcesorita zástavního práva tudíž znamená, že zástavní věřitel má pohledávku, přičemž je lhostejné, zda této pohledávce odpovídá na straně dlužnické dluh „osobní“ (zda jde o osobního dlužníka) nebo jen dluh „věcný“ (zda jde o zástavního dlužníka, který tu „ručí zástavou“). Jinak řečeno, neuhradí-li zajištěnou peněžitou pohledávku zástavnímu věřiteli osobní dlužník, je to peněžitá pohledávka, kterou zástavní věřitel vymáhá (může vymáhat) po dlužníku zástavním (s omezením daným právě tím, že uspokojení peněžitého nároku zástavního věřitele lze vynutit jen zpeněžením majetku sloužícího jako zástava). V právní teorii srov. k tomu např. Bureš, J. – Drápal, L.: Zástavní právo v soudní praxi, 2. vydání, Praha, C. H. Beck 1997, str. 16 a 17, a v rozhodovací praxi soudů vedle již zmíněného R 18/2006 nebo rozsudku Nejvyššího soudu uveřejněného pod číslem 31/2007 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek i usnesení Nejvyššího soudu uveřejněná pod čísly 30/1998 a 46/1998 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.

Na obecném závěru, že zajištěná pohledávka zástavního věřitele je (nadále zůstává) peněžitou pohledávkou i ve vztahu k zástavnímu dlužníku, jenž není osobním dlužníkem a který za splnění této pohledávky „ručí“ (jen) zástavou, ničeho nemění ani skutečnost, že platná právní úprava umožňuje zástavnímu věřiteli realizaci zástavního práva v exekuci i na základě jiného exekučního titulu, než je exekuční titul ukládající zástavnímu dlužníku zaplacení peněžité částky (srov. § 258 odst. 1 a 3 o. s. ř.).

Dovolatelova argumentace, podle níž zástavnímu dlužníku nevzniká závazek uspokojit konkrétní pohledávku věřitele (splatit dluh), neučiní-li tak dlužník sám, tudíž přiléhavá není. Ve skutečnosti takový závazek vzniká i zástavnímu dlužníku (odlišnému od dlužníka osobního), avšak s omezením, podle kterého se zástavní věřitel může domáhat uspokojení zajištěné pohledávky jen z výtěžku prodeje zástavy.

To, že právní úprava zástavního práva neřeší (na rozdíl od ručení) zákonnou cesi nároku (u ručení srov. § 550 obč. zák. a § 308 obch. zák.) v případě, že zajištěná pohledávka je uspokojena ze zpeněžení zástavy, pak neznamená, že zástavní dlužník, jenž svým majetkem takto uspokojil pohledávku zástavního věřitele vůči osobnímu dlužníku, nemá k dispozici žádný regresní nárok (jak dovozuje dovolatel). Není-li pro tento případ mezi zástavním dlužníkem a osobním dlužníkem ujednáno něco jiného, vzniká zástavnímu dlužníku, jenž na úhradu zajištěné pohledávky „plnil zástavou“ (tím, že byla zpeněžena), regresní nárok svého druhu, který je nutno posuzovat analogicky podle ustanovení § 454 a § 458 obč. zák. Srov. k tomu dále např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2002, sp. zn. [25 Cdo 2093/2000](#), rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 10. 2008, sp. zn. [29 Odo 104/2006](#) a mutatis mutandis též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 8. 2008, sp. zn. [29 Odo 1141/2006](#) (všechny tři rozsudky jsou veřejnosti k dispozici na webových stránkách Nejvyššího soudu). Posledně označené rozhodnutí, týkající se směnečného nároku, přitom dokládá, že regresní nárok ve smyslu § 454 obč. zák. může vzniknout i osobě (směnečnému dlužníku), na kterou se v daném vztahu (ze zajišťovací směnky) pohlíží jako na osobu plnící svůj vlastní (směnečný) dluh (podstatné je, že obecně platí, že jde o náhradní plnění toho, co měl v první řadě plnit osobní dlužník na (směnkou) zajišťovanou pohledávku (srov. konstrukci bezdůvodného obohacení v § 454 obč. zák.).

Na těchto závěrech ničeho nemění ani to, zda zástavní dlužník plnil ze zástavního práva dobrovolně (např. tím, že uhradil zajištěnou pohledávku nebo složil hodnotu zástavy) nebo vynuceně (tak, že zástava byla i proti jeho vůli zpeněžena a výtěžek zpeněžení vydán zajištěnému věřiteli).

2) K možnosti zástavního dlužníka přihlásit regresní pohledávku do konkursu vedeného na majetek

osobního dlužníka jako vázanou na podmínku.

Výše formulované závěry se přitom plně prosadí nejen v mimokonkursních poměrech, nýbrž i za trvání konkursu na majetek osobního dlužníka (v režimu § 27 odst. 5 ZKV).

Dovolatel se mylí, má-li pro účely dalších závěrů za to, že ručiteli, jenž přihlašuje coby vázanou na podmínku pohledávku, která mu vůči úpadci vznikne, bude-li za něho plnit jeho závazek vůči věřiteli, vznikne regresní nárok (pohledávka se stane nepodmíněnou), jen když splní ručitelský závazek dobrovolně. Z úpravy regresního nároku ručitele v § 550 obč. zák. a § 308 obch. zák. se takové omezení neklade. Takový výklad by absurdně vedl k závěru, že ručitel, na kterém si zajištěný věřitel exekučně vynutil splnění ručitelského závazku před prohlášením konkursu na majetek osobního dlužníka, by pohledávku coby nepodmíněnou přihlásit mohl, kdežto pohledávka ručitele, jemuž by se totéž přihodilo v průběhu konkursu vedeného na majetek osobního dlužníka, by se nepodmíněnou nikdy nestala. Důvod posuzovat z hlediska možného regresního nároku účinky plnění, jež zástavní dlužník poskytl do konkursní podstaty osobního dlužníka na základě výzvy dle § 27 odst. 5 ZKV (tím, že vyplatil ve prospěch konkursní podstaty zajištěnou pohledávku do ní složil cenu zástavy) jinak, než účinky plnění soupisem zástavy (po marném uplynutí výzvy dle § 27 odst. 5 ZKV), rovněž dán není (takové rozdíly by opět vedly k absurdním důsledkům).

Judikatura Nejvyššího soudu je přitom ustálena v závěru, že zástavní dlužník plní svůj závazek z titulu zástavního práva i tím, že zástavu nechá sepsat do konkursní podstaty za účelem jejího následného zpeněžení (srov. např. důvody rozsudku Nejvyššího soudu uveřejněného pod číslem 41/2007 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

3) K podobě přihlášky a rozsudečného výroku.

Dovolatelově argumentaci nelze upřít jistou míru důvodnosti ve vztahu k námitkám, jež uplatňuje proti přihlášce a následné formulaci rozsudečného výroku.

Skutečnost, že zástavní dlužník přihlašuje pohledávku do konkursu vedeného na majetek osobního dlužníka jako vázanou na podmínku (že dojde ke zpeněžení zástavy) souběžně se zástavním věřitelem (který tutéž pohledávku přihlašuje v souladu s § 28 odst. 1 ZKV s právem na oddělené uspokojení ze zpeněžení zástavy), s sebou přináší jistá omezení.

Tak především platí, že účastní-li se schůze věřitelů jak zajištěný věřitel tak zástavní dlužník (ten pouze s pohledávkou vázanou na podmínku), nemohou vykonávat hlasovací práva oba současně, když pohledávce by se tím přiznalo více hlasů, než je její nominální hodnota (zástavní věřitel s již existující pohledávkou má v takovém případě přednost).

Obdobné omezení se pojí i se způsobem uplatnění „podmíněné pohledávky“ zástavního dlužníka v konkursu. Taková pohledávka se může stát v průběhu konkursu nepodmíněnou pouze v rozsahu, ve kterém zástavní dlužník zástavou na úhradu pohledávky zástavního věřitele plnil. Rozhodující přitom je výše čistého výtěžku zpeněžení zástavy v konkursu (§ 28 odst. 2 ZKV v rozhodném znění) a nikoli redukováná část (70 %) čistého výtěžku zpeněžení vyplacená oddělenému věřiteli podle § 28 odst. 4, věty první, ZKV.

Jinak řečeno, pohledávka zástavního dlužníka je v intencích § 20 odst. 4 ZKV co do své výše vázána nejen na zpeněžení zástavy, nýbrž i na dosažený čistý výtěžek zpeněžení.

Jakkoliv se ze spisu podává, že v této podobě přihláška (podle zjištění soudů) formulována nebyla a že uvedenému – technicky vzato – neodpovídá ani podoba rozsudečného výroku, Nejvyšší soud je přesvědčen, že výše popsání důsledky toho, že zástavní dlužník přihlásil do konkursu vedeného na majetek osobního dlužníka pohledávku vázanou na splnění podmínky „prodeje zástavy“ se (bez dalšího) prosadí i tehdy, je-li v přihlášce (a podle ní v rozsudečném výroku) vyjádřena podmíněnost

přihlašované pohledávky a je-li v přihlášce daná podmínka formulována alespoň způsobem projeveným v přihlášce v této věci.

To, že pohledávka ve výši 25 679 312,67 Kč se může stát nepodmíněnou jen ve výši dosaženého čistého výtěžku zpeněžení zástavy a že na základě rozsudečného výroku formulovaného v rozsudku soudu prvního stupně se zástavní dlužník nemůže poměrně podílet s ostatními nezajištěnými věřiteli na rozvrhu výtěžku zpeněžení majetku konkursní podstaty částkou přesahující čistý výtěžek zpeněžení zástavy, se rozumí samo sebou.

Napadené rozhodnutí je tedy i v tomto ohledu ve výsledku správné. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.), dovolání potvrzujícímu výroku rozsudku odvolacího soudu ve věci samé jako nedůvodné zamítl (§ 243b odst. 2 a 6 o. s. ř.).